

Aconitum L. (Tojad)

rodzina Ranunculaceae Juss. (Jaskrowate)

Rodzaj liczy sobie ok. 100 gatunków (wg innych źródeł 300), żyjących na półkuli północnej. Gatunkiem typowym jest *Aconitum napellus* L. (Tojad mocny). W Polsce dziko występuje 9 gatunków i wszystkie objęte są ścisłą ochroną prawną. Ze względu na zagrożenie wyginięciem aż 7 wpisano do Polskiej czerwonej księgi roślin.

Wiele gatunków uprawianych jest dla efektownych, barwnych kwiatów. Są to rośliny lecznicze, często bardzo silnie trujące. Zawierają akonitynę – substancję o działaniu przeciwbólowym, stosowaną także w małych dawkach w leczeniu podagry.

***Aconitum napellus* L (Tojad mocny) syn. *Aconitum firmum* Rchb.** - występuje w strefie klimatu umiarkowanego Europy i Azji. W Polsce występuje w Sudetach i Karpatach, a dziczące rośliny z upraw występują również na nizinach.

Posiada długie i silne korzenie, które umacniają w górach osypujące się zbocza. Korzeń bulwiasty, o barwie czarnobrunatnej. Jest to bylina osiągająca wielkość 80 do 150 cm. Pędy sztywne, wzniesione, ulistnione i zwykle nierozgałęziające się. Łodyga jest gruba, naga i pusta w środku. Ulistnienie skrętoległe. Liście duże, ciemnozielone, błyszczące, dłoniastodzielne, głęboko podzielone na kilka odcinków i ząbkowane. Kwitnie od czerwca do sierpnia. Na górze pędów tworzą się kwiatostany, składające się z grona lub kilku gron o fioletowo-granatowej barwie. Kwiaty są grzbieciste do 5 cm długości i 2 cm szerokości. Górna część okwiatu w kształcie hełmu, zawiera wewnątrz dwa miodniki na długich trzonkach. Charakterystyczną cechą gatunkową tego gatunku jest jego hełm. U Tojadu mocnego ma on taką samą wysokość, jak szerokość. W środku kwiatu znajduje się od 3 do 5 słupków otoczonych licznymi pręcikami z ciemnymi pylnikami. Zapyłany jest wyłącznie przez trzmiele. Owocem jest mieszek zawierający liczne, drobne, listewkowato zmarszczone, brązowoczarne nasiona. Mają one gładkie ściany i oskrzydłone krawędzie. Dojrzewają od września i stopniowo rozsiewają się, również przez zimę.

Cała roślina jest bardzo silnie trująca. Ze względu na swoje trujące właściwości w starożytności wykorzystywany był jako zabójcza trucizna. W średniowieczu używano go do zatruwania strzał i mieczy. Również w Europie w dobie renesansu był najczęściej stosowaną trucizną. Ludowa nazwa tojadu nawiązująca do jego trujących właściwości to mordownik. Inna ludowa nazwa to Pantofelki Matki Boskiej. Zgodnie z legendą roślina użyczyła swoich intensywnie zabarwionych płatków na pantofle dla Maryi, która zdarła trzewiki uciekając do Egiptu.

Tojad stosowany był dawniej w lecznictwie, lecz w chwili obecnej w Polsce nie jest używany do tego celu. Surowcem zielarskim był bulwiasty korzeń. Ma zastosowanie, jako roślina ozdobna, uprawiana w ogrodach, na rabatach, używana do obsadzania obrzeży zbiorników wodnych. Najlepiej rośnie na żyznej glebie i częściowo zacienionym stanowisku. Może także rosnąć w słońcu, lecz lubi wilgotną glebę. Jest to gatunek bardzo żywotny. Rozmnaża się go przez podział lub przez wysiew nasion. W uprawie znajdują się mieszańce Tojadu mocnego z innymi gatunkami oraz gatunki azjatyckie.